

Изм. № 760/04.12.2024

До проф. Галин Цоков

Министър на образованието и науката

До д-р Емилия Лазарова

Зам.-министър на образованието и науката

Относно: Становище на фондация “Заедно в час” по проекта на План за действие за периода 2025-2027 година към Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030)

Уважаеми проф. Цоков,
Уважаема д-р Лазарова,

Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021 – 2030) е основният стратегически документ в сферата на предучилищното и училищното образование в България. Плановите за действие към нея имат роля да операционализират заложените цели в Стратегическата рамка в конкретни оперативни цели и мерки за тяхното постигане, както и да покажат ясно каква част от целия път към големите цели ще бъде преминал в заложения период. Според проекта¹ на доклад относно проект на Решение на Министерския съвет за приемане на плана за периода 2025-2027 г. с плана “ще бъдат постигнати целите за подобряване качеството и приложимостта на образованието в изпълнение на комплексната и многоаспектна образователна реформа, засилваща фокуса върху изграждане на умения и ключови компетентности от ранна възраст”.

Макар в проекта на план за действие за 2025-2027 г. да присъстват важни мерки като разширяването на дейности с деца и ученици от уязвими групи, развитието на управленските и лидерските умения на директорите и инвестициите в спортна инфраструктура, проектопланът буди сериозно притеснение. В него **не са изведени нужните логически връзки и необходими доказателства за това, че образованието в България ще върви към нужните реформи** за повишаване на предлаганото качество, както и за увеличаване на възможностите пред учениците. Приемането и ефективното прилагане на Стандарт за качество в училищното образование например не е предвидено в нито една дейност в плана. Освен това липсва връзка

¹ Проект на доклад относно проект на Решение на Министерския съвет за приемане на План за действие за периода 2025-2027 година към Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030)

с дейностите от плана за предишния период, както и (предварителен) отчет по предишния план, така че да е ясно дали са изпълнени целите по него и какъв е напредъкът по индикаторите към Стратегическата рамка.

Общото впечатление от проекта на План за действие е за **пълно отсъствие на стратегическо целеполагане и мислене**. Вместо да се върви в процес отгоре-надолу, в който стратегическите цели пред образованието до 2030 г. се разбиват на конкретни подцели, конкретни дейности за постигането им и индикатори за тяхната ефикасност и добавена стойност, в плана виждаме как отделни дейности, които вече са били изпълнявани в миналото, се разширяват по обхват (на места) и се прави опит да бъдат включени в съществуващите приоритетни области. Същевременно се влага огромен обществен ресурс - финансов и човешки, без да се прави дори опит да бъде заложена необходимостта от събирането на доказателства за напредък спрямо макроиндикаторите за резултат в Стратегическата рамка за развитие на образованието. Притеснително е и силното ограничаване на партньорите при изпълнение на плана - гражданските организации присъстват като възможен партньор само по няколко дейности, а имат доказан опит и добри практики в много повече области.

Основно слабо място в проекта на План за действие за периода 2025-2027 г. е **липсата на предвидени дейности по едни от най-важните и обсъждани през последните години проблеми** в образователната система, а именно - създаването на нови рамкови учебни програми, новата философия на системите за оценявания, фокусът върху социално-емоционалните умения, изучаването на български език от ученици, за които той не е майчин, както и десегрегацията на училища. Планът предвижда за тях минимално или дори никакво допълнително финансиране. Очакването системата да се справи с тези належащи и трудни въпроси с наличната си експертност и ресурси е тревожно и малко вероятно да доведе до положителни резултати в тези области.

На места в плана се **губи връзката между цели, приоритетни области и дейности** за тяхното постигане. Например дейност по модул „Съвременна среда за качествено обучение по хуманитарни науки, по география и икономика, по технологии и предприемачество и за целодневна организация на учебния ден“ от НП „Осигуряване на съвременна, сигурна и достъпна образователна среда“ към Оперативна цел 4.1. “Създаване и развиване на ефективни училищни общности” е напълно неясно как ще допринесе за изпълнение на тази оперативна цел. Неясно остава и защо изграждането на младежки центрове е сложено под Оперативна цел 5.6. “Образователна интеграция на деца и ученици от уязвими групи, включително роми, на търсещи или получили международна закрила и мигранти”, при положение, че младежките центрове никога досега не са имали такава цел.

Включените дейности по Оперативна цел 3.2. “Развитие на компетентностите в съответствие с променящата се роля на учителя” са твърде ограничени, както и твърде общи и неясни. Липсват дейности по ключови подцели от Стратегическата рамка, например “Актуализиране на професионалните профили на

педагогическите специалисти и включването в тях на ключовите компетентности на XXI век и въвеждане на компетентностен модел при подбор на учители”, “Разширяване на практическата подготовка на студентите в педагогическите специалности и повишаване на нейното качество” и др.

На места в плана една и съща национална програма (напр. “Образование с наука”) е разпределена в няколко приоритетни области и оперативни цели, но без да се прави разделение в нейния бюджет спрямо заложената оперативна цел. Няма и яснота как отделните дейности се надграждат по програмата. Остава въпрос дали програмата е създадена за постигането на определена стратегическа цел или първо е създадена, а чак след това се търси нейното стратегическо значение.

В представения проект на План за действие присъстват (с пренебрежими изключения) индикатори, свързани с фактическото изпълнение на заложените дейности (напр. брой участници), но не и с очаквания резултат от тях. Дори изпълнени на 100%, **тези индикатори по никакъв начин няма да докажат напредък** спрямо поставените стратегически цели. В това отношение виждаме дори регрес спрямо предходния план за изпълнение, в който присъстваха ключови индикатори резултати от PISA и съотношение учител/ деца в детските градини - индикатори, които между другото не са изпълнени в предходния период. В допълнение е важно да се отбележи, че **в плана изцяло отсъстват и междинни целеви стойности** по поставените макроиндикатори за резултат в Стратегическата рамка. Целта на подобни планове би следвало да бъде именно да разделят стратегическите цели на подцели и да проследяват текущия напредък.

Предвижда се изразходването на огромен обществен ресурс за изграждането/ организирането на STEM центрове или на “иновативни лаборатории за иновации” **без ясна визия и обосновка какви конкретни резултати ще се постигат** на микрониво и как тези резултати ще имат ефект върху стратегическите макроиндикатори. Същото важи и за редица други национални програми и дейности, включени в плана.

Виждаме **нисък ръст във финансирането на дейностите на образователни медиатори**, педагогически съветници, психолози и социални работници, макар да има консенсус за важноста на тяхната роля и резултатите от тяхната работа.

В проекта на План за действие не се полагат усилия за реструктурирането на работните потоци, които регионалните управления на образованието (РУО) извършват, с цел засилване на ролята им като звено за подкрепа. **Не се полагат и усилия за повишаване на административния капацитет на регионалните звена.** Предвидена е единствено възможност за обучение на малък дял от служителите на РУО - крайно недостатъчна мярка за това експерите да имат времето, пространството и уменията да осъществят реална подкрепа на терен за управленските и педагогическите дейности на директори и учители.

Конкретни предложения за промени в проекта на план за действие за периода 2025-2027 г.

- Добавяне на конкретни стойности на индикаторите за резултат към днешна дата и целеви стойности към 2027 г.;
- Залагане на обективни индикатори за резултат към всяка дейност, които да съответстват на приоритетната област, към която принадлежат;
- Приоритизиране на важни теми като нова философия на учебните програми и системите за оценявания на учениците, фокус върху социално-емоционалните умения и гражданското образование, усилване на подкрепящата функция на регионалните управления на образованието, училищна десегрегация, подкрепа за учениците с майчин език, различен от българския, както и за техните учители, подкрепа за деца с таланти, подкрепа за медиатори, педагогически съветници и други специалисти в помощ на учителите;
- Изготвяне и прилагане на единен и независим от Министерството на образованието и науката механизъм за проследяване на ефективността и ефикасността на заложените дейности;
- Включване на дейности по приемане на Стандарт за качество в училищното образование и подкрепа за регионалните управления на образованието и училищата за ефективното му прилагане, вкл. продължаване на мерките за ефективно прилагане на инструменти за самооценка и управление на качеството, апробирани в рамките на НП “Квалификация” през 2024 г.;
- Разширяване на възможностите за включване на гражданските организации като партньори в изпълнението на дейностите по плана.

Оставаме на разположение за последващи разговори. Ще очакваме да се свържете с нас при нужда от допълнителна информация във връзка с направените предложения.

С уважение: Траян Траянов
Изпълнителен директор
Фондация “Заедно в час”